ELEMENTS OF LICENTIOUS LANGUAGE IN ROMANIAN TRANSLATIONS: "THE FEAST OF THE GOAT", MARIO VARGAS LLOSA

Ioana Ilisei
PhD student, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract:The new kind of literature that came up with the Latin American boom in the mid-twentieth century implied the capture of reality in the smallest details and implicitly of the language of people from the society, from the poorest to the richest and the intellectuals. The richness of the Latin American novel comes from the release of the provincial criteria. Mario Vargas Llosa is an important exponent of Hispanic literature and comprises in his novels an irresistible force and power for the reader through the multitude of techniques used.
Argon, jargon or licensed language complements the description of space and characters, helping the reader to get to the smallest detail of the world presented by the author. The force of description, the blending of naturalism with traditional space, the fine portraits of the characters make the novel La fiesta del Chivo (The feast of the Goat) reach the minds of people. Belonging to the dictatorial novel, The feast of the Goat describes the last day of life of Rafael Leónidas Trujillo Molina, dictator of the Dominican Republic between 1930–1961, and his death. In spite of this political and social framework, Vargas Llosa describes all the people around the president using the language as a weapon to complete the description of the Dominican Republic society.

Keywords: argot, The feast of the Goat, Latin American literature, translation, Vargas Llosa

În secolul al XIX-lea s-au dezvoltat diverse curente literare în Spania (realism, costumbrism, naturalism etc.), iar în America hispanică apare începînd cu jumătatea secolului al XX-lea un nou tip de literatură –*el boom latinoamericano*– care au implicat o apropiere de realitarea descrisă. În acest sens, autorii au surprins nu doar realitatea mediului în care trăiau, ci și limbajul claselor sociale cu argotisme, vulgarisme sau limbaj licențios[1]. Cum sunt puține opere latinoamericane care să fie traduse în limba română sau să curpindă un corpus consistent de limbaj licențios și înjurături am ales ca operă reprezentativă romanul *La fiesta del Chivo* (*Sărbătoarea Țapului*) al scriitorului peruan Mario Vargas Llosa. Conform cercetării întreprinse acest aspect al argoului, limbajului licențios, înjurăturilor nu a fost explorat din perspectivă traductologică sau pe literatură, fapt care m-a determinat să abordez această temă.

Mario Vargas Llosa (născut la 28 martie 1936 la Arequipa, Perú) a ajuns să ocupe un loc important în literatura universală prin arta realistă și poetică, americană și universală a operei sale. „Romanul latinoamerican a dat lumii opere notabile tocmai pentru că bogăția lui s-a descătușat de criteriile provinciale și indulgente care îl controlau". Vargas Llosa este unul dintre cei mai importanți exponenți în viață ai literaturii hispanice și se bucură de o multitudine de studii dedicate operei sale. Opera lui a suferit schimbări importante față de primele romane apărute în anii 1960. „Pentru a determina dacă gradul de perfecțiune creativă a primelor opere a scăzut sau dacă timpurile noi au favorizat și marcat opera narativă doar cititorii pot determina, deoarece literatura este individuală, subiectivă și liberă". Dubla calitate a lui Vargas Llosa de a fuziona o poveste interesantă prin experiența profundă cu scara valorilor tradiționale prin numeroase tehnici, subliniază „forța seducătoare a romanului

[1]Ricardo Senabre, Ascención Rivas, Iñaki Gabaráin (eds.), *El lenguaje de la literatura (siglos XIX y XX)*, Editorial Ambos Mundos, Salamanca, 2004, pp. 275–276.

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

care aparţine artei contemporane". Din punctul de vedere al tematicii abordate, Vargas Llosa se încadrează în romanul tradiţional latinoamerican: tratează aspectul violenţei, al militarismului, al rasismului sau rolul femeii. Vargas Llosa este numit *realist* sau *neo-realist*, termeni folosiţi şi de el însuşi. În privinţa teoriei literare, Vargas Llosa se bazează pe cazuri concrete, iar ideile sale sunt în concordanţă cu experienţa proprie. Romanul *La fiesta del Chivo* se încadrează în romanul dictatorial şi surprinde ultima zi din viaţa lui Rafael Leónidas Trujillo Molina, dictator al Republicii Dominicane între 1930–1961, şi moartea acestuia. Considerat Părintele Patriei, Trujillo este descris în roman ca cineva care crede că rolul său este de a scoate ţara din barbarism şi de a o face modernă şi civilizată, demnă de comunitatea internaţională. Autorul portretizează nu doar un tiran, ci „un fanatic care se simte îndreptăţit să facă orice cu scopul de a-şi îndeplini obligaţiile: un despot, un egocentric convins că aproapele este doar un mijloc pentru scopul său". Cu acest roman, Vargas Llosa ajunge în mintea oamenilor „prin ficţiuni şi fantezii ale unui tiran care a subjugat o ţară latinoamericană"[2].

Mario Vargas Llosa prezintă faptele reale ale istoriei în privinţa lui Trujillo şi a asasinilor săi, însă povestea paralelă a familiei Cabral este fictivă. În *Sărbătoarea Ţapului*, operă care se încadrează în tipologia romanelor dictatoriale, Vargas Llosa, ca şi alţi scriitori latinoamericani, prezintă realitatea continentului sud-american prin noul tip de roman promovat după anii 1960. Acesta scoate în evidenţă violenţa cruntă, teroarea din rîndul oamenilor şi toate aspectele regimurilor dictatoriale specifice întregii lumi latinoamericane şi care au creat o nouă tendinţă în literatura ibero-americană, dar oferă şi o nouă deschidere internaţională asupra acestui continent. Importanţa abordării acestor teme rezidă în însăşi conştientizarea propriilor probleme naţionale, ridicate şi chiar generalizate la nivelul întregului continent hispano-american. Tipul de naraţiune simultană folosit de Vargas Llosa, în care acţiunile se desfăşoară în prezent, îi permite cititorului să fie implicat în derularea acţiunii pe parcursul lecturii. În roman se dezvoltă trei fire narative: trecerea în revistă a ultimei zile a lui Trujillo, povestea Uraniei (care se întoarce în Republica Dominicană după 35 de ani) şi aşteptarea asasinilor lui Trujillo. Aceste trei aspecte apar intercalate şi în structura romanului: primul capitol îi corespunde Uraniei, al doilea dictatorului şi al treilea conspiratorilor. Această secvenţă se repetă pînă la moartea lui Trujillo, cînd a doua şi a treia poveste se contopesc, devenind doar una, cea despre torturarea asasinilor şi schimbările la nivel politic. Această tehnică are ca scop crearea suspansului prin întreruperea poveştii, care este reluată peste cîteva capitole, permiţînd astfel descoperirea pas cu pas a intrigii şi a elementului conector al celor trei fire narative[3]. Ca şi Alejo Carpentier sau ceilalţi autori din *boom-ul* latinoamerican suprind realismul-magic prin faptele şi personajele preluate din realitatea care i-a marcat pe ei înşăşi sau comunităţile cu care au luat contact. Ca un maestru al tehnicii, Vargas Llosa „amestecă expunerea riguroasă şi gîndirea sa de eseist politic istoria cunoscută de toţi cu ficţiunea care unifică întregul". Suspansul este prezent pe parcursul romanului, iar în evoluţia acţiunii, se poate observa atenţia pentru detalii în cazul anumitor scene sau personaje, precum şi întrepătrunderea imperceptibilă a persoanelor reale cu cele istorice[4].

---

[2] Carlos Granés, *La revancha de la imaginación. Antropología de los procesos de creación: Mario Vargas Llosa y José Alejandro Restrepo*, R. B. Servicios Editoriales, Consejo Superior de Investigaciones científicas, Madrid, 2008, p. 82; Horacio Salas, *Mario Vargas Llosa: denuncia social y expresión literaria*, în Valentín Tascón, Fernando Soria, *Literatura y sociedad en América Latina*, Editorial San Esteban, Salamanca, 1981, pp. 141–160; Efraín Kristal, *Temptation of the world: the novels of Mario Vargas Llosa*, Vanderbilt University Press, Nashville, 1998, pp. XI–XV.

[3] http://www.elcultural.com/revista/letras/La-fiesta-del-chivo/18306, consultat la 20 iunie 2017; https://www.revistaojo.com/2018/05/27/la-fiesta-del-chivo/, consultat la 20 iunie 2018.

[4] http://www.monografias.com/trabajos81/analisis-obra-fiesta-santo-domingo/analisis-obra-fiesta-santo-domingo2.shtml, consultat la 28 mai 2018; http://www.latinartmuseum.com/trujillo.htm, consultat la 20 mai

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

Am ales argoul, jargonul și limbajul licențios deoarece acest aspect încă nu a fost explorat în literatură sau din perspectivă traductologică, conform cercetării făcute. Se poate observa că argoul, jargonul, registrul colocvial sau informal ne introduc în lumea descrisă de autor și, mai ales, ajută la caracterizarea personajelor și la definirea personalității lor. Limbajul informal, colocvial, familiar, argoul sau înjurăturile presupun eliberarea de constrîngeri și limitări, duc la construirea unei dimensiuni ironice în planul naratorului sau presupun dezinvoltura.

Acest articol are ca scop analiza elementelor de argou, jargon și limbaj licențios din romanul *La fiesta del Chivo* și traducerile acestuia în limba română: *Orașul și cîinii* (2002, 2014)[5]. Explicația cuvintelor va fi în limba română, iar la sfîrșitul articolului se poate consulta explicația în limba spaniolă din sursele utilizate. Așadar, am selecționat cuvintele care au între 11 și 14 repetiții pe parcursul textului:

- *¡(qué) carajo!* se repetă de 11 ori;

> Carajo (*echarle un par de ~s*; *ante esos ~s*; *echar de ~s*; *¿De qué ~ te sirve ponerte bravo*; *Lo echó a ~s*; *Ya no entiendo nada de nada, ~*; *Esta vaina se fue al ~*; *¡~, esta noche me emborracho!*; *Que se vayan al ~*; *echaría los ~s necesarios*; *¡~!*; *qué ~ hacer*; *Qué ~ hacemos aquí*; *Ríndanse, ~*; *Quién ~ se cree usted*; *No hay gratitud en tu sangre, ~*; *Qué ~*; *Quién ~*)– s-o înjure / să-i zică ceva de dulce; în fața netrebnicilor ălora / în fața acelor nenorociți; să-i ia la rost / să-i ia la înjurături; La ce dracu' îți folosește să te înfurii? / La ce mama dracului îți folosește să te înfurii; Îl înjură; La dracu'! Eu nu mai înțeleg absolut nimic / Eu nu mai înțeleg nimic, fir-ar al dracului!; Afacerea asta s-a dus dracului / De treaba asta s-a ales praful; La dracu', în noaptea asta o să mă îmbăt! / Drace, în noaptea asta mă fac criță!; Să-i ia dracu'; va înjura de toți dracii / îi va înjura de mama focului; La dracu'!; ce mama dracului să facă / ce dracu' să facă; Ce dracu' facem aici; Predați-vă! La dracu' / Predați-vă, ce dracu'; Cine dracu' vă credeți / Cine mama dracului vă credeți; Rahat! Recunoștința nu curge prin sîngele tău / Pic de recunoștință nu trece prin sîngele tău, la dracu'; Ce dracu'; Cine dracu'

Cu sens primar de „penis" în DRAE (vulgar, argou sexual), apoi de „loc îndepărtat" (Mx, Co; limbaj popular), ca substantiv mai semnifică și „persoană mizerabilă, ticăloasă, rea" (Bo, Ch; limbaj popular și cult), o „persoană oarecare" (Ho, RD; peiorativ) sau „persoană incapabilă, proastă" (Ho, ES, Ni; peiorativ). Atunci cînd substantivul este utilizat ca interjecție (*¡(qué) carajo!*) reflectă surpriza, enervarea, stupiditatea întrebării sau afirmației interlocutorului și este osbcen, vulgar (limbaj informal). Interjecția peiorativă din limbajul informal, *(irse) al carajo* (aparițiile 7 și 9), exprimă respingerea față de ceva sau cineva, dezgustul. Expresiile *echar (un par) de carajos / echar a carajos* au fost traduse prin parafrazare, schimb de simbol și literal în cele două traduceri cu perechile *a înjura / a spune ceva de dulce* (a spune lucruri dezagreabile, a certa; expresie familiară), *a lua la rost* (expresie populară ce înseamnă „a certa, a reproșa") */ a lua la înjurături*, *a înjura de toți dracii / a înjura de mama focului* (expresiile „de toți dracii" și „de mama focului" care înseamnă „strașnic, foarte urît", folosite pentru amplificare) și verbul *a înjura*. Se mai pot

2018; César Fernández Moreno, *AméricaLatina en su literatura*, séptima edición, Siglo Veintiuno Editores, México D.F., 1980, p. 199; José Miguel Oviedo, *Mario Vargas Llosa: la invención de una realidad*, Barral Editores, Barcelona, 1970, pp. 11–13.

[5] Mario, Vargas Llosa, *La fiesta del Chivo*, Santillana Ediciones Generales, Punto de lectura, Madrid, 2006; Mario Vargas Llosa, *Sărbătoarea Țapului*, traducere de Luminița Voina-Răuț și Mariana Sipoș, Editura ALLFA, București, 2002;Mario, Vargas Llosa, *Sărbătoarea Țapului*, traducere din spaniolă de Gabriela Ionescu, Humanitas, București, 2014.

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

aplica expresiile argotice „a înjura de toți sfinții", „a înjura ca la ușa cortului" (foarte urît). Locuțiunea verbală peiorativă *irse algo al carajo* (2 apariții) s-a tradus literal și prin adaptare culturală cu perechea *a se duce dracului / a se alege praful* (a se nimici, a fi distrus) și cu expresia *a lua dracul* (a se termina urît). În cea de a doua apariție, cînd este utilizat ca substantiv (sens din limba spaniolă din America hispanică), s-a tradus literal cu apelativele depreciative *netrebnic* în prima traducere, respectiv *nenorocit*, în cea de a doua. În aparițiile ca interjecție (11 la număr) s-a tradus literal și prin compensare cu perechile de imprecații vulgare și depreciative *ce (la ce, la, cine mama) dracu'(lui) / ce (la ce, la, cine mama, cine, ce mama) dracu'(lui), drace*. O singură dată a fost tradus prin schimb de simbol, în prima variantă traductologică, cu vulgarismul *rahat*[6].

- *hijo de puta* (12 aparițiii);

> Hijo, –a (*ese ~ de puta consiguió metérsela en la cama*; *otro ~ de puta*; *mataré con mis manos al ~ de puta*; *aquel ~ de puta*; *al ~ de puta del director*; *estos ~s de puta*; *Ah, ~ de puta*; *no soy tan ~ de puta*; *~ de puta*; *inmundo ~ de puta*; *~ de puta*; *esos ~s de puta*) – nenorocitul ăla reușise să i-o vîre în pat / nenorocitul ăla reușise să i-o bage în pat; celuilalt ticălos / ceiluilalt nenorocit; o să-l ucid cu mâna mea pe ticălosul / am să-l ucid cu mâna mea pe nenorocitul; nenorocitul ăla / ticălosul ăla; netrebnicului de director / nenorocitului de director; ticăloșii ăștia / nenorociții ăștia; Ah, ticălosule / Ah, nenorocitule; nu sunt un nemernic / nu sunt chiar așa de nenorocit; fiu de cățea / Scîrbă; puiului de cățea / jegosului și nenorocitului; Pui de cățea / Nenorocitule; nemernicii ăia / jegoșii ăia

Argotismul *hijo(s) de puta* este obscen și se referă la persoane rele, ticăloase, mizerabile, echivalentă fiind în limba spaniolă din America cu vulgarismul *hijo de mil putas / hijo de la gran siete / hijo de mil / hijo de una gran siete*. Expresia obscenă *hijo de puta* (12 aparițiii) s-a tradus prin parafrazare, schimb de simbol și transpoziție cu epitetele sinonime depreciative *nenorocit* (la prima apariție a fost folosit în ambele traduceri), perechea *ticălos* (de patru ori în prima traducere) / *nenorocit* (în patru cazuri în cea de a doua) sau *nemernic / netrebnic / scîrbă / jegos* (de două ori, iar o dată apare alături de *nenorocit* în traducerea din 2014 pentru compensare). Traducerea literală s-a făcut cu sintagmele peiorative *fiu/pui de cățea*. Propun sintagma „fiu de curvă" sau argotismul vulgar „porc de cîine"[7].

- *joder* apare de 13 ori;

> Joder (*no ~ían con la soberanía*; *aunque siguieran ~iendo*; *~ían, eso sí*; *no habían dejado un solo día de ~*; *No me ~a, teniente*; *Por ~*; *a veces ~ía también en la ciudad capital*; *esto se ~e*; *Estás ~ido*; *nos ~imos*; *No podemos ~ más a esta familia*; *no ~as*; *Ahora, estamos ~idos*) – nu l-ar mai regula la cap cu suveranitatea / nu i-ar mai fi tot frecat cu suveranitatea; chiar dacă or să-l mai reguleze la cap / chiar dacă o să-l enerveze în continuare; Să-l scoată din pepeni, asta da / Îl scoteau din sărite, într-adevăr; nu-l scutiseră nici măcar o singură zi / nu fusese nici o zi în care să nu-l scoată din sărite; Nu mă enerva, locotenente / Nu mă scoate din sărite, locotenente; Așa, de-al naibii! / De-al dracului; își făcea

[6] DRAE, DAMER, consultate la 14 septembrie 2017; DALI, p. 83b; DSR, p. 174a; DEX 2009, p. 155b *căca* și *căcăt*, 166a *ceapă*, 403a *foc*, 614b *mama* și 962a *rost*; DLRLC, p. 164a *drăcie*, p. 176a–177 *duce*; DOOM 2, p. 301 *fi*²; DALR 2007, p. 89b *drăcie*, 91b *a-l durea în bigă / în cot / în cur / în șpiț*, 145a *la dracu-n praznic*, 154b *a lua la rapanghel / la refec / la rost / la trei păzește*, 261a *unde a dus mutu' iapa / și-a înțărcat dracul copiii / și-a pierdut dracul potcoavele* și 290 *a înjura*.

[7] DRAE pentru *hijo* și *perra*, DAMER prentru *hijo*, consultate la 14 septembrie 2017; DALI, p. 206a *hijo*; DAELP, p. 81a *hijo*; GDEA, p. 1594c *perra*; DSR, p. 479b; DEX 2009, p. 987a *scîrbă*.

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

de cap și în capitală / se dădea în stambă și în capitală; se duce dracului totul / se duce totul de rîpă; Ești pierdut / Ești terminat; am dat de dracu'; Nu putem să mai stăm pe capul acestei familii / Nu putem să nenorocim familia asta; nu te prosti / mai lasă-mă; Acum ne-a luat dracu' / Acum suntem terminați

Verbul argotic *joder* înseamnă în primul rînd „a face sex", iar expresia *no joda(s)* înseamnă „a nu deranja", „a (nu) necăji", „a (nu) enerva". În America hispanică are și sensul de „a face glume" sau „a-și bate joc" (Ho, ES, Ni, CR, Cu, Ve, Ec, Bo, Py, Ar; Co, Ch, Ur, limbaj popular; vulgarism), de „a răni" sau „a omorî" (Ho, Ni; vulgarism), de „a face rău" sau „a prejudicia pe cineva" (Ho, ES, Ni, Bo, Ch, Ur; limbaj popular și cult). Pentru verbul argotic *joder*, cu 13 repetiții, în prima variantă traductologică s-au aplicat tehnici precum parafrazarea, traducerea literală și transpoziția în utilizarea verbelor și expresiilor peiorative, depreciative și vulgare *a regula* (de două ori), *a scoate din pepeni, de-al naibii, a-și face de cap* (a face prostii, a face pe nebunul), *a se duce dracului / a da de dracu' / a lua dracu(l), a-i sta pe cap cuiva* (a incomoda), verbul eufemistic *a scuti* cu sensul de „a lăsa în pace", *a enerva* (a nu enerva), verbul *a se prosti* cu sensul familiar de „a se fandosi, a face mofturi" și *a fi pierdut* cu sensul de „a fi distrus, terminat". Se mai pot folosi și argotismele vulgare „a freca (fute) la icre / cap" sau „a-și da în petic". În cea de a doua traducere, aplicînd traducerea literală, modulația liberă și transpoziția s-au utilizat vulgarismele *a freca / a scoate din sărite* (de trei ori) */ a se da în stambă / a se duce de rîpă* (a se distruge, a se nimici) */ a nenoroci / a fi terminat* (distrus, nenorocit) și interjecția *mai lasă-mă* cu sensul de „a nu enerva, a lăsa în pace" (se poate înlocui cu „a fute la cap": nu mă mai fute la cap)[8].

- *pendejada* are 14 apariții;

Pendejada (*~s*; *preguntan ~s*; *no perdía el tiempo en ~s*; *~s que al Generalísimo le daban risa*; *basta de ~s*; *¡~s!*; *¿Sigue creyendo esa ~?*; *leer las ~s*; *perdía el tiempo en estas ~s*; *ni ~s*; *Que se deje de ~s*; *Qué ~*; *se trague la ~*; *Basta de ~s*) – tîmpeniile; pun întrebări cretine / pun întrebări tîmpite; nu-și pierdea timpul cu prostii / nu-și pierdea vremea cu tîmpenii; prostii care-l făceau să rîdă pe Generalisim / tîmpenii care-l făceau să rîdă pe Generalisim; gata cu prostiile / gata cu tîmpeniile; Prostii!; Mai credeți în această neghiobie? / Continuați să credeți în această tîmpenie?; să citesc neghiobiile / să citesc tîmpeniile; pierdea timpul cu aceste fleacuri / pierdea timpul cu idioțeniile astea; asemenea slăbiciuni / asemenea tîmpenii; Să se lase de tîmpenii / Să termine cu prostiile; Ce prostie / Ce tîmpenie; să înghită gargara / să înghită vrăjeala; S-a terminat cu fandoselile / Destul cu prostiile

Substantivul *pendejada* (derivat din substantivul *pendejo*) se utilizează doar în America hispanică ca vulgarism în limbaj popular și cult cu sensul de „prostie, mîrșăvie" (Mx, Gu, Ni, Pa, RD, PR, Co, Ve, Ec, Bo:V, Ch, Ur), „lucru fără imporanță sau valoare" (RD, Ve, Ex, Bo, Ch; Ho, Ni, cu sens peiorativ), de „glumă proastă, de prost gust" sau „bătaie de joc" (Bo:V), „vorbă sau comportament infantil" (Py, Ar, Ur, vulgarism; Ch, limbaj popular) etc. Americanismul vulgar *pendejada* s-a tradus literal și prin adaptare culturală cu substantivele sinonime și depreciative *tîmpenie* (la prima apariție în ambele traduceri), perechea *prostie* (o dată la prima traducere; de două ori la a doua) */ tîmpenie* (de trei ori la a doua traducere; o dată la prima) apare la patru apariții, perechea *neghiobie / tîmpenie* s-a utilizat la două apariții consecutive, s-au mai folosit *cretin / tîmpit / fleacuri* (vorbe de clacă,

[8] DRAE pentru *joder*, DAMER pentru *joder*, consultate la 14 septembrie 2017; DSR, p. 525a; GDEA, p. 1272a *joder*; EDI, p. 2457a *joder*; MDA, p. 169b *bate*; DALR 2007, p. 80a *a-și da în petic* și b *a se da în stambă,* 104b *a o feșteli*, 111b *a freca la melodie*, 113b *futut* și *a fute la cap / icre*; DEX 2009, p. 887b *prosti*, 910b *rahat*, 922a *râcâi* și 996b *scuti*.

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

nimicuri) / *idioţenie* / *slăbiciune* (cu sensul figurat de „lipsă, defect"; se poate înlocui cu *imbecilitate*) / *gargară* (sens figurat şi peiorativ de „vorbărie, vorbe goale, fără conţinut") / *vrăjeală* (termen familiar pentru „înşelătorie, minciună") / *fandoseală* (familiar cu sensul de „moft, plin de pretenţii, sclifoseală"; se poate înlocui cu „idioţenie", „tîmpeală")[9].

Lumea hispanică nu este atît de pudică, iar folosirea vulgarismelor *coño*, *carajo*, *joder* sau *maldita sea* nu este atît de deranjantă, precum ar fi la noi sau cum ni s-ar părea nouă. Traducerea şi traducătorul au un rol important de mediere culturală, însă fiecare ţară, fiecare naţiune are specificul ei, care cateodată este greu de înţeles din cărţi, atunci cînd nu ai avut nici un contact direct cu acei oameni sau acea cultură. De altfel, cultura latinoamericană este puţin cunoscută în Romania, iar traducerile literare au început să ia amploare abia în ultimele decenii. Pe lîngă importanţa pe care o au din punct de vedere lingvistic, romanele hispanice reprezintă o biografie creată prin imagini şi figuri de stil, prin personaje tipice şi descrieri ale locurilor şi obiceiurilor ţărilor din America Centrală şi de Sud.

Conform analizei cuvintelor selectate se poate observa că s-au folosit combinaţii de două sau mai multe tehnici de traducere, în funcţie de complexitatea cuvintelor şi expresiilor sau de context. Tehnicile sau combinaţiile de tehnici utilizate în analiza noastră sunt traducerea literală, schimbul de simbol, traducere literală cu compensare, parafrazare cu schimb de simbol şi traducere literală, traducere literală alături de adaptare culturală, parafrazare cu schimb de simbol şi transpoziţie, parafrazare alături de traducere literală şi transpoziţie sau traducere literală cu modulaţie liberă şi transpoziţie. Traducerea presupune redarea unei realităţi culturale în alta, iar acest lucru este dificil şi presupune un efort susţinut din partea traducătorului. Traducătorul are un rol important de mediador între autor şi public, dar are şi rolul de a rămîne fidel sensului şi mesajului din textul sursă. Se poate observa că în cazul limbajului licenţios, a înjurăturilor, a argoului traducerea este mai complexă, deoarece aceste elemente sunt înrădăcinate în istoria şi cultura ţării şi nu există echivalenţă totală de termen pe termen.

Teroarea, haosul sau dezumanizarea sunt pe lîngă teme ale romanului lui Vargas Llosa, şi „principalul motor al simbolicului, adică al actului de creaţie". Scriitorii fac în aşa fel încît în faţa haosului „să creeze lumi artistice în care să aranjeze realitatea într-un fel diferit, după propriile valori şi dorinţe": personajele devin *actori*, apar exagerări, omisiuni, exemplificări etc. Astfel, de la romanul moral, *La ciudad y los perros*, cu care a debutat pe scena literaturii mondiale, Vargas Llosa a ajuns la romanul dictatorial *La fiesta del Chivo* cu care a cîştigat Premiul Nobel în 2010: două dintre capodoperele care încununează opera scriitorul şi eseistul peruan[10].

După analiza corpusului de cuvinte şi expresii licenţioase, se poate observa faptul că diferenţele dintre limba spaniolă peninsulară (standard) şi limba spaniolă din America hispanică sunt ilustrate în fiecare pagină a literaturii fostului Imperiul Colonial Spaniol. Se regăsesc cuvinte specifice teritoriului Americii hispanice, denumite *americanismos* (americanisme), dar şi cuvinte care au fost folosite cu sensul pe care l-au deprins pe teritoriul de peste ocean, sau sunt specifice doar unei anumite zone sau ţări de pe vastul continent central şi sud american.

[9] DRAE, DAMER, consultat 21 septembrie 2017; DSR, p. 680b; DALI, p. 314a; GDEA, p. 1579c; DSLR, p. 1340 *tâmpeală*; DEX 2009, p. 23b *aiureală*, 380b *fandoseală*, 399b *fleac*, 426b *gargară* şi 1025b *slăbiciune*; DEXI, p. 2200c *vrăjeală*; DALR 2007, p. 269b *vrajă* şi *vrăjeală*.

[10] Helena Establier Pérez, *Mario Vargas Llosa y el Nuevo arte de hacer novelas*, Publicaciones Universidad de Alicante, segunda edición, Alicante, 1998, pp. 12–13; Carlos Granés, *op. cit.*, p. 18; Inger Enkvist, *Las técnicas narrativas de Vargas Llosa*, Romanica Gothoburgensia ed. Gunnar von Proschwitz XXXVI, Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg, 1987, p. 5.

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

ABREVIERI

Am – America
An – Anzi
And – Andaluzia
Ant – Antile
Ar – Argentina
Az – Arizona
Bo – Bolivia
Br – Brazilia
C – centru / central(ă)
Ca – California
Can – Insulele Canare (Canarias)
Car – Caraibi
Ch – Chile
Co – Columbia
CR – Costa Rica
Cu – Cuba
E – est
Ec – Ecuador
ES – El Salvador
EU – Statele Unite (Estados Unidos)
Gu – Guatelama
Ho – Honduras
Mad – Madrid
Mi – Michoacán
Mx – Mexic
N – nord
Ni – Nicaragua
NM – Nuevo México
NV – nord-vest
Pa – Panamá
Pe – Perú
PR – Puerto Rico
Py – Paraguay
RD – Republica Dominicană
S – sud
SD – Santo Domingo
Ur – Uruguay
V – vest
Ve – Venezuela
Yuc – Peninsula Yucatán

SIGLE

DAELP – *Diccionario de argot español y lenguaje popular*, primera edición

DALI – *Diccionario de Argot y del Lenguaje Informal (jergas carcelarias, de la delincuencia, dela mendicidad, del deporte, de la tauromaquia, de la prostitución, sexual, etc. y lenguajes de Germanía y caló o gitano)*

DALR 2007 – *Dicționar de argou al limbii române*, 2007

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

DAMER – *Diccionario de americanismos*, varianta electronică http://lema.rae.es/damer/

DEX 2009 – *Dicționarul explicativ al limbii române*, 2009

DEXI – *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române*, 2007

DLRLC – *Dicționarul limbii romîne literare contemporane*, volumul I A–C (1955), volumul al II-lea D–L (1956), volumul al III-lea M–R (1957), volumul al IV-lea S–Z (1957)

DOOM 2 – *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*

DRAE – *Diccionario de la Real Academia Española*, varianta electronică http://dle.rae.es/

DSR – *Dicționar spaniol-român*, ediția a II-a, 2010

DSLR – *Dicționarul de sinonime al limbii române*, 1982

EDI – *Enciclopedia del idioma. Diccionario histórico y moderno de la lengua española (siglos XII al XX), etimológico, tecnológico, regional e hispanoamericano*, tomo I letras A–CH y tomo II letras D–M

GDEA – *Gran diccionario de uso del español actual*, 2001

MDA – *Micul dicționar academic*, volumul I A–M, ediția a II-a, 2010

BIBLIOGRAPHY

Texte originale

1. Vargas Llosa, Mario, *La fiesta del Chivo*, Santillana Ediciones Generales, Punto de lectura, Madrid, 2006.

Traduceri

1. Vargas Llosa, Mario, *Sărbătoarea Țapului*, traducere de Luminița Voina-Răuț și Mariana Sipoș, Editura ALLFA, București, 2002
2. Vargas Llosa, Mario, *Sărbătoarea Țapului*, traducere din spaniolă de Gabriela Ionescu, Humanitas, București, 2014.

Lucrări despre autor și opera

1. Enkvist, Inger, *Las técnicas narrativas de Vargas Llosa*, Romanica Gothoburgensia XXXVI, Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg, 1987.
2. Establier Pérez, Helena, *Mario Vargas Llosa y el Nuevo arte de hacer novelas*, Publicaciones Universidad de Alicante, segunda edición, Alicante, 1998.
3. Fernández Moreno, César, *AméricaLatina en su literatura*, séptima edición, Siglo Veintiuno Editores, México D.F., 1980.
4. Granés, Carlos, *La revancha de la imaginación. Antropología de los procesos de creación: Mario Vargas Llosa y José Alejandro Restrepo*, R. B. Servicios Editoriales, Consejo Superior de Investigaciones científicas, Madrid, 2008.
5. Kristal, Efraín, *Temptation of the world: the novels of Mario Vargas Llosa*, Vanderbilt University Press, Nashville, 1998.
6. Oviedo, José Miguel, *Mario Vargas Llosa: la invención de una realidad*, Barral Editores, Barcelona, 1970.
7. Tascón, Valentín; Soria, Fernando (dirigido por), *Literatura y sociedad en América Latina*, Editorial San Esteban, Salamanca, 1981.

Dicționare

8. Academia Republicii Populare Romîne, *Dicționarul limbii romîne literare contemporane*, volumul I A–C, volumul al II-lea D–L, volumul al III-lea M–R,

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

volumul al IV-lea S–Z, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București, 1955–1957.
9. Academia Română, Insititul de Lingivistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Micul dicționar academic*, volumul I A–M, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010.
10. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
11. Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Santillana, Madrid, 2010, varianta electronică http://lema.rae.es/damer/.
12. Calciu, Alexandru; Samharadze, Zaira, *Dicționar spaniol-român*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
13. Coteanu, Ion; Seche, Luiza; Seche, Mircea, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti", Editura Enciclopedic Gold, 2009.
14. *Diccionario de la Real Academia Española*, Edición del Tricentenario, vigesimotercera edición, 2014, varianta electronică http://dle.rae.es/.
15. Dima, Eugenia (coordonator), *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române*, Editura Arc & Gunivas, Geneva, 2007.
16. León, Víctor, *Diccionario de argot español y lenguaje popular*, primera edición, Alianza Editorial, Madrid, 1980.
17. Olivera Bravo, José-Luis, *Diccionario de Argot y del Lenguaje Informal (jergas carcelarias, de la delincuencia, de la mendicidad, del deporte, de la tauromaquia, de la prostitución, sexual, etc. y lenguajes de Germanía y caló o gitano)*, R.P.I de Madrid, Propiedad del autor y de sus editores, Made in SUA, Columbia SC, 26 January 2018, ISBN – 9781520508443.
18. Sánchez, Aquilino (editor), *Gran diccionario de uso del español actual*, Sociedad General Española de Librería, Madrid, 2001.
19. Seche, Luiza; Seche, Mircea, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1982.
20. Volceanov, George, *Dicționar de argou al limbii române*, Editura Niculescu, București, 2007.

Enciclopedii

1. Alonso, Martín, *Enciclopedia del idioma. Diccionario histórico y moderno de la lengua española (siglos XII al XX), etimológico, tecnológico, regional e hispanoamericano*, tomo I letras A–CH y tomo II letras D–M, Aguilar, Madrid, 1958.

Surse online

8. http://www.elcultural.com/revista/letras/La-fiesta-del-chivo/18306, consultat la 20 iunie 2017.
9. https://www.revistaojo.com/2018/05/27/la-fiesta-del-chivo/, consultat la 20 iunie 2018.
10. http://www.monografias.com/trabajos81/analisis-obra-fiesta-santo-domingo/analisis-obra-fiesta-santo-domingo2.shtml, consultat la 28 mai 2018.

GLOSAR

Carajo: „1. m. malson. miembro viril.; interj. malson. U. para expresar sorpresa, contrariedad, etc. **qué carajo** 1. expr. malson. Denota fuerte negación, decisión, contrariedad, etc." (DRAE); „I. 1. m. Mx, Co. Lugar muy lejano. pop. II. 1. m. Bo, Ch. Persona mala, despreciable. pop + cult → espon." (DAMER); „1. (*inf.*) miembro

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)

viril. 2. (*inf.*) Se emplea en expresiones de enfado, fastidio, contradicción, admiración, sorpresa o extrañeza" (DALI)

Hijo de puta: „1. m. y f. malson. Mala persona. U. c. insulto." (DRAE); „1. (*inf. insul.*) Persona perversa o vil y despreciable. 2. Insulto muy fuerte y grave." (DALI); „Seguido de complemento da origen a numerosas expresiones injuriosas, equivalentes a hijo de puta: *hijo de condón pinchado, hijo de cura, hijo de la Gran Bretaña, hijo de la gran puta, hijo de la grandísima, hijo de monja, hijo de perra*" (DAELP)

Joder: „I. 1. intr. Ho, ES, Ni, CR, Cu, Ve, Ec, Bo, Py, Ar; Co, Ch, Ur, pop. Bromear o hacer burlas. vulg. 2. Ho, ES, Ni, Cu, Ve, Ec, Py, Ar; Ur, pop.; juv. Divertirse, generalmente en una reunión informal. vulg. II. 1. tr. Ho, Ni. Herir o matar una persona a alguien. vulg. 2. Ho. Reprender, regañar o encarcelar a alguien. III. 1. tr. Ho, ES, Ni, Bo; Ch, Ur, espon. Perjudicar a alguien, especialmente en una transacción o negocio. pop + cult → espon. 2. PR. Derrotar una persona a alguien arrolladoramente. vulg; pop + cult → espon." (DAMER); „1. intr. malson. Practicar el coito. 2. prnl. malson. Aguantarse o fastidiarse. 3. prnl. malson. Estropearse o dañarse. 4. tr. malson. Poseer sexualmente a alguien. 5. tr. malson. Molestar o fastidiar a alguien. U. t. c. intr. 6. tr. malson. Destrozar, arruinar o echar a perder algo. 7. interj. malson. U. para expresar enfado, irritación, asombro, etc." (DRAE); „s. XIV al XX. Practicar el coito. En una inscripción cristiana de 1332-54 se lee la maldición: *fodido sea*. *RFE,* II-120. || 2. CHILE y MÉJ. Molestar, fastidiar, jorobar. || *Estar* JODIDO. Andar de mala suerte.—*No* JODA. No moleste." (EDI)

Pendejada: „1. f. coloq. tontería (‖ dicho o hecho tonto). U. m. en Am. 2. f. coloq. tontería (‖ cosa de poca entidad o importancia). U. m. en Am." (DRAE); „I. 1. f. Mx, Gu, Ni, Pa, RD, PR, Co, Ve, Ec, Bo:O, Ch, Ur. Tontería, bobada. vulg; pop + cult → espon. (pendejá). 2. RD, Ve, Ec, Bo, Ch; Ho, Ni, desp. Cosa sin valor ni importancia. pop + cult → espon. (pendejá). 3. Bo:O. Burla, broma, generalmente pesada. pop + cult → espon.II. 1. f. Py, Ar, Ur, vulg; Ch, pop. Dicho o conducta infantiles. III. 1. f. RD, Pe, Bo:O; PR, vulg. Deshonestidad cometida con astucia para que tenga éxito. pop + cult → espon. (pendejá). 2. RD, PR, Bo. Hecho o situación muy molestos o dañinos. pop + cult → espon. (pendejá). 3. Ch. Acto malintencionado o con el que se intenta perjudicar a otro. pop + cult → espon." (DAMER)

BDD-A30564 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:30 UTC)